

Ekumenski blagoslov i zajednička izjava pape Franje i patrijarha Bartolomeja I.

Prijevod i kratko tumačenje

IVAN MACUT*

UDK: 262.13
Franciscus, papa
262.12 Bartolomej I.,
patrijarh
Stručni članak
Primljeno:
15. prosinca 2014.
Prihvaćeno:
17. ožujka 2015.

Sažetak: U ovom radu želimo, s jedne strane, prevesti Zajedničku izjavu pape Franje i ekumenskoga patrijarha Bartolomeja I., potpisanu 30. studenoga 2014. god. u Carigardu, te, s druge strane, pružiti kratko teološko tumačenje. Stoga smo, u prvom poglavlju, preveli dokument na hrvatski jezik. Nadalje, u drugom poglavlju, pod naslovom *Kratko teološko tumačenje, protumačili smo svaki pojedinačni dio Zajedničke izjave te smo nastojali pokazati gdje je sličnost s prethodnom njihovom Zajedničkom izjavom, a gdje su različiti naglasci. U zaključku rada pokušali smo vidjeti u čemu je važnost ove nove Zajedničke izjave. Papa i patrijarh traže da Crkve Istoka i Zapada zajedno nastupe u borbi protiv ratova u svijetu, progona kršćana i protiv progona svih ostalih ljudi te pozivaju odgovorne institucije i sve ljude da učine ono što na njih spada.*

Ključne riječi: papa Franjo, ekumenski patrijarh Bartolomej I., ekumenski blagoslov, Zajednička izjava, pravoslavci, katolici.

UVOD

Otkako je papa Franjo izabran za nasljednika sv. Petra i biskupa Rima, zauzeo se na mnogim područjima, a na poseban način na području obespravljenih, siromašnih, potlačenih, imigranata gdje svojim gotovo svakodnevnim apelima pokušava probuditi vođe svijeta i Europe da učine više za one koji su najpotrebitiji. Najnoviji primjer tomu jest i Papin zapaženi govor u Europskom parlamentu, govor koji je održao u Strasbourgu 25. studenoga 2014. godine, u kojemu se po tko zna koji put zauzeo za najpotrebitije te je pokušao jasnim riječima Europi, ali i svijetu, pokazati gdje su glavni problemi i na što se političari na poseban način trebaju usredotočiti i koje probleme hitno rješavati.

* Dr. sc. Ivan Macut,
Hrvatska katolička misija,
Feldstr. 4, 13355 Berlin,
Njemačka, hkmb Berlin@
gmail.com

Nadalje, papa Franjo mnogo čini i na ekumenskom približavanju razjedinjenih kršćana¹, a na poseban način na približavanju katolika i pravoslavaca. Tako se u samo jednoj godini dva puta susreo s carigradskim ekumenskim patrijarhom Bartolomejom I. Prvi se susret dogodio 24.-26. svibnja 2014. god. u Jeruzalemu, i to za vrijeme hodočašća u Svetu Zemlju, prigodom 50. obljetnice susreta u Jeruzalemu između pape Pavla VI. i patrijarha Atenagore. Tom su prigodom u privatnom susretu papa Franjo i carigradski patrijarh Bartolomej I. potpisali svoju prvu *Zajedničku izjavu*². Drugi susret dogodio se za nedavnog Papina posjeta Turskoj, gdje se ponovno susreo s patrijarhom Bartolomejom I. te su ponovno potpisali *Zajedničku izjavu*, a čiji je prijevod i kratko tumačenje glavna tema ovoga rada.

Kao što je to bilo u prvoj *Zajedničkoj izjavi*, tako i u ovoj najnovijoj ne treba tražiti nikakve revolucionarne ekumenske poteze u kojima bi se na brzinu riješila ona teška teološka pitanja koja opterećuju katolike i pravoslavce, nego u ovoj *Zajedničkoj izjavi*, a tako je bilo i u prvoj, nalazimo ponajprije poziv dvojice crkvenih poglavara na mir i opraštanje. Nadalje, želi se posvijestiti kako su kršćani diljem svijeta pogođeni ratovima, progonima samo zato što su kršćani, kako ćemo vidjeti u samom prijevodu *Zajedničke izjave*, te se traži uspostava pravednijega društva u kojem će do izražaja doći svaka sloboda pa i vjerska.

I. PRIJEVOD TEKSTA

Apostolsko putovanje pape Franje u Tursku, 28.-30. studenoga 2014.

Ekumenski blagoslov i Zajednička izjava pape Franje i ekumenskoga patrijarha Bartolomeja I.³

Fanfar-Carigrad, nedjelja, 30. studenoga 2014. godine

Mi, papa Franjo i ekumenski patrijarh Bartolomej I., izražavamo svoju duboku zahvalnost Bogu za dar ovoga ponovog susreta koji nam je omogućio da, u nazočnosti članova Svetoga Sinoda, klera i vjernika Ekumenskoga patrijarhata, slavimo zajedno blagdan sv. Andrije, prvoga pozvanog i brata apostola Petra. Naš spomen

¹ O ekumenizmu pape Franje u njegovoj prvoj godini otkako je na Petrovoj stolici može se opširnije vidjeti u: I. MACUT, Ekumenizam pape Franje, u: *Služba Božja* 55(2014.)1, str. 52.-67.

² Prijevod *Zajedničke izjave* i kratko teološko tumačenje na hrvatskom jeziku može se vidjeti u: I. MACUT, *Zajednička izjava pape Franje i ekumenskog patrijarha Bartolomeja I.*, Prijevod i kratko tumačenje, u: *Služba Božja* 55(2014.)2, str. 188.-207.

³ Tekst smo preuzeli sa službene vatikanske stranice: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/november/documents/papa-francesco_20141130_turchia-firma-dichiarazione.html (13. XII. 2014.)

na apostole, koji su svijetu navijestili radosnu vijest svojim propovijedanjem i svjedočenjem mučeništva, jača u nama želju nastavka zajedničkoga hoda, kako bismo u ljubavi i istini prevladali prepreke koje nas dijele.

Prigodom našega susreta u Jeruzalemu, prošloga svibnja, kada smo se spomenuli povijesnoga zagrljaja naših časnih predšasnika, pape Pavla VI. i ekumenskoga patrijarha Atenagore, potpisali smo Zajedničku izjavu. Danas, u radosnoj prigodi našega ponovnog bratskoga susreta, želimo zajedno potvrditi naše zajedničke namjere i brige.

Izražavamo iskrenu i čvrstu odlučnost da ćemo u poslušnosti volji Gospodina našega Isusa Krista pojačati svoje napore poticanja punoga jedinstva svih kršćana, a prvenstveno između katolika i pravoslavaca. Također, namjeravamo poduprijeti teološki dijalog Međunarodne mješovite komisije, koja, točno prije 35 godina zajednički utemeljena od patrijarha Dimitrija i pape Ivan Pavla II. ovdje na Fanaru, trenutno se bavi najtežim pitanjima koja su obilježila povijest naših podjela, a koja zahtijevaju pozorno i detaljno proučavanje. S tom svrhom, kao pastiri Crkve, obećavamo usrdne molitve za taj cilj, moleći vjernike da nam se pridruže u zazivu »da svi budu jedno ... kako bi svijet uzvjerovao« (Iv 17,21).

Izražavamo svoju zajedničku brigu za trenutno stanje u Iraku, Siriji i čitavom Bliskom Istoku. Ujedinjeni smo u želji za mirom i sigurnošću te u nastojanju oko rješavanja svih sukoba dijalogom i pomirenjem. Priznavajući sve napore koji su dosad učinjeni u pružanju pomoći ovoj regiji, istovremeno pozivamo sve koji snose odgovornost za sudbinu narodâ da pojačaju svoju predanost zajednicama koje trpe, kao i da im omoguće, uključujući i kršćane, da ostanu u svojim domovinama. Ne možemo se pomiriti s Bliskim istokom bez kršćana, koji tamo ispovijedaju ime Isusovo već dvije tisuće godina. Mnoga su naša braća i sestre progonjeni i nasilno protjerani iz svojih domova. Čini se da je i sama vrijednost ljudskoga života izgubljena, da ljudska osoba više ništa ne vrijedi i da ju se može žrtvovati za druge interese. I sve ovo, nažalost, kod mnogih izaziva nezainteresiranost. Kao što nas sv. Pavao podsjeća: »Ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; ako li se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi« (1 Kor 12,26). Ovo je zakon kršćanskoga života i u tom smislu možemo kazati da postoji i ekumenizam trpljenja. Kao što je krv mučenika bila sjemenjem jakosti i plodnosti Crkve, tako i zajedničko svakodnevno trpljenje može postati učinkovito sredstvo jedinstva. Strašno stanje kršćana i svih koji trpe na Bliskom istoku traži ne samo trajnu molitvu, već također i prikladan odgovor od strane međunarodne zajednice.

Teški izazovi, s kojima se svijet u sadašnjem trenutku suočava, zahtijevaju solidarnost svih ljudi dobre volje. Stoga priznajemo važnost promoviranja konstruktivnoga dijaloga s islamom, temeljenim na međusobnom poštivanju i prijateljstvu. Nadahnuti zajedničkim vrijednotama i osnaženi najiskrenijim bratskim osjećajima,

muslimani i kršćani pozvani su zajedno raditi za pravdu, mir i poštovanje dostojanstva i prava svakog čovjeka, osobito u područjima gdje su nekoć stoljećima zajedno živjeli u mirnom suživotu, a sada pak zajedno tragično pate pred strahotama rata. Štoviše, kao kršćanski vođe, pozivamo sve vjerske poglavare na poticanje i jačanje međuvjerskoga dijaloga te na ulaganje svakog napora za izgradnju kulture mira i solidarnosti među ljudima i narodima.

Spominjemo se i svih ljudi koji trpe nevolje rata. Osobito molimo za mir u Ukrajini, zemlji drevne kršćanske tradicije, pozivajući sve uključene strane da traže puteve dijaloga i poštovanja međunarodnih zakona kako bi se završio sukob i omogućilo svim Ukrajinčima živjeti u slozi.

Naše misli okreću se svim vjernicima naših Crkava diljem svijeta, koje pozdravljamo i koje povjeravamo Kristu, našem Spasitelju, da budu neumorni svjedoci ljubavi Božje. Uzdižemo svoju usrdnu molitvu Bogu da udijeli dar mira u ljubavi i zajedništvu čitavoj ljudskoj obitelji.

»A sam Gospod mira dao vam mir zauvijek i na svaki način! Gospodin bio sa svima vama!« (2 Sol 3,16).

II. KRATKO TEOLOŠKO TUMAČENJE

Kao i prva *Zajednička izjava pape Franje i ekumenskoga patrijarha Bartolomeja I.*, tako i ova posljednja nastavlja se na niz prijašnjih susreta između papa i carigradskih ekumenskih patrijarha kroz povijest. Susreti između pape i carigradskog patrijarha ne seže u tako daleku prošlost. Naime, prvi susret dogodio se između pape Pavla VI. i carigradskoga patrijarha Athenagore u Jeruzalemu te su oni tom prigodom 6. siječnja 1964. god. potpisali i svoju *Zajedničku izjavu*⁴. Papa Ivan Pavao II. od 28. do 30. studenoga 1979. god. bio je na svom apostolskom putovanju u Tursku. Tom je prigodom susreo i carigradskoga patrijarha Dimetrija. Na blagdan sv. Andrije apostola potpisali su *Zajedničku izjavu* u kojoj su najavili osnivanje zajedničke međunarodne teološke komisije⁵. Dana 7. prosinca 1987. god. papa Ivan Pavao II. i

⁴ Dana 25. i 26. srpnja 1967. god. papa Pavao VI., za vrijeme posjeta Turskoj, posjetio je i carigradskoga patrijarha. Od 26. do 28. kolovoza 1967. god. patrijarh Atenagora posjetio je Rim. To je bio prvi put nakon mnogo stoljeća da je carigradski patrijarh posjetio papu u Rimu.

⁵ »Les progrès accomplis dans l'étape préparatoire nous permettent d'annoncer que le dialogue théologique va commencer et de rendre publique la liste des membres de la commission mixte catholique-orthodoxe qui en sera chargée. Ce dialogue théologique a pour but non seulement de progresser vers le rétablissement de la pleine communion entre les Eglises-sœurs catholique et orthodoxe, mais encore de contribuer aux dialogues multiples qui se développent dans le monde chrétien à la recherche de son unité«. Hanc Ioannis Pauli II allocutio secuta est Demetrii I. In aedibus deinde Patriarchatus Oecumenici »Declaratio« haec communis signata est et publici iuris facta, u: *Acta Apostolicae Sedis* 71(1979.)16, str. 1604. (=AAS)

patrijarh Dimitrije potpisali su novu *Zajedničku izjavu* prigodom posjeta ekumenskoga patrijarha Rimu. Dana 29. lipnja 2004. god. ekumenski carigradski patrijarh Bartolomej posjetio je papu Ivana Pavla II. u Rimu, prigodom blagdana apostolskih prvaka Petra i Pavla, te su potpisali *Zajedničku izjavu*⁶. Prigodom posjeta pape Benedikta XVI. Turskoj, Papa se 30. studenoga 2006. god. susreo s carigradskim patrijarhom Bartolomejom I. te su i oni potpisali *Zajedničku izjavu*⁷.

Ovaj nedavni susret (28.-30. studenoga 2014. god.) između pape Franje i carigradskoga patrijarha Bartolomeja I. dogodio se prigodom proslave blagdana sv. Andrije. Poglavari ističu kako upravo spomen na apostole jača nas u nakani nastavka zajedničkoga hoda kako bismo u ljubavi i istini prevladali prepreke koje nas dijele.

Nadalje, u uvodnim redovima *Zajedničke izjave* papa Franjo i patrijarh Bartolomej I. prisjećaju se svojega prvog zajedničkog susreta u Jeruzalemu i potpisane *Zajedničke izjave* i to prigodom povijesnoga zagrljaja njihovih časnih predšasnika⁸, pape Pavla VI.⁹ i ekumenskoga patrijarha Atenagore¹⁰.

Ovaj ponovni susret dvojice crkvenih poglavara ima za cilj potvrditi njihove namjere i brige koje zajedno dijele, a koje su jasno iskazane i u prvoj *Zajedničkoj izjavi*, potpisanoj u Jeruzalemu ove godine, a jedna od glavnih briga jest postizanje punoga jedinstva svih kršćana, a također i između katolika i pravoslavaca. Nadalje, papa Franjo i carigradski patrijarh Bartolomej I. i u ovoj drugoj *Zajedničkoj izjavi* jasno kažu kako namjeravaju poduprijeti teološki rad *Međunarodne mješovite komisije*, koju su prije 35 godina zajednički utemeljili patrijarh Dimitrije i papa Ivan Pavao II. na Fanaru 1979. god., a s radom je započela godinu kasnije, dakle 1980. god.,

⁶ Declaratio Communis, u: AAS 96(2004.)11, str. 737.-739.

⁷ Inter Beatissimum Patrem Benedictum XVI et Patriarcham Bartholomaeum I, u: AAS 98(2006.)12, str. 921.-923.

⁸ Neki su autori ovaj čin protumačili kao najveći događaj u suvremenim zbivanjima kršćanstva. Usp. F. HUMMER, *Orthodoxie und Zweites Vatikanum*, Herder, Wien, 1966., str. 43.

⁹ U prvom obraćanju svijetu, nakon što je izabran za nasljednika sv. Petra, papa Pavao VI. jasno je istaknuo kako će uspostava izgubljenoga jedinstva kršćana biti u njegovim mislima i molitvama jako prisutna. Usp. AAS 55(1963.), str. 573.-574

¹⁰ Prvi susret dogodio se 5. i 6. siječnja 1964. god. i to prigodom 950 godina od tragičnog istočnoga raskola. Neki su autori ovaj susret iz 1964. god. protumačili kako su se po prvi put nakon tisuću godina bratski zagrlili Istok i Zapad. Ova prva *Zajednička izjava* istovremeno je pročitana u Rimu, za vrijeme trajanja Drugoga vatikanskog sabora, a pročitao ju je mons. Jean Willebrands te u katedrali u Fanaru od tajnika Svetoga Sinoda.

na Rhodosu. Ona se trenutno bavi najtežim pitanjima koja su obilježila povijest podjela, a koja zahtijevaju pozornost i detaljno proučavanje¹¹.

S obzirom na prvu *Zajedničku izjavu*, u kojoj je govor o *Međunarodnoj mješovitoj teološkoj komisiji* predstavljen u broju 4, gdje se opširno govori o ulozi te komisije u međusobnom rješavanju teoloških problema, a posljedično i ujedinjenju razjedinjenih kršćana¹², ovdje se ta komisija samo usput spominje, ali se ipak ističe kako se ona bavi najtežim pitanjima koja su obilježila povijest naših podjela. Dvojica poglavara obećavaju podržavati rad ove komisije ponajprije svojim molitvama, ali također pozivaju i sve vjernike da se pridruže u molitvi »da svi budu jedno, kako bi svijet uzvjerovao« (Iv 17,21).

Nakon kratkog uvodnoga dijela u *Zajedničkoj izjavi*, papa Franjo i Bartolomej I. prelaze na govor o poteškoćama kršćana diljem svijeta. Ponajprije izražavaju zabrinutost za stanje u Iraku, Siriji i čitavom Bliskom istoku. Treba reći kako su se u prvoj *Zajedničkoj izjavi* dvojica poglavara tek u zadnjim brojevima¹³, dakle na samom

¹¹ Ekumenski teolog N. Ikić o *Mješovitoj teološkoj komisiji* kaže kako je od 1980 god. »otpočeo plodan teološki put koji je donio mnoštvo teoloških dokumenata konsenzusa, ali koji je imao i sada ima svoje poteškoće. Značajno je da se pošlo tražiti puno jedinstvo u punoj istini«. N. IKIĆ, Ostvareni konsenzusi među pojedinim crkvama u kontekstu međureligijske teologije, u: *Riječki teološki časopis* 18(2010.)2, str. 662.-663.

¹² »U tu svrhu, odlučujući poticaj u potrazi prema punom zajedništvu između katolika i pravoslavaca ponuđen je od strane teološkoga dijaloga, proveden od *Međunarodne mješovite komisije*. Za vrijeme pape Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. i patrijarha Dimitrijosa, napredak realiziran od naših teoloških susreta bio je značajan. Danas želimo izraziti naš osjećaj zahvalnosti za dosadašnja postignuća, kao i za napore koji se trenutno ulažu. Ne radi se samo o teoretskoj vježbi, nego o vježbanju u istini i ljubavi, što zahtijeva stalno i produbljeno poznavanje međusobnih tradicija, kako bi ih se shvatilo i učilo od njih. Zato, još jednom potvrđujemo kako teološki dijalog ne traži samo najmanji zajednički nazivnik gdje je postignut kompromis, nego se prije svega temelji na produbljivanju istine kao takve, koju je Krist darovao svojoj Crkvi, a u koju, vođeni Duhom Svetim, ne prestajemo sve bolje razumijevati. Stoga, zajednički potvrđujemo kako naša vjernost Gospodinu traži bratski susret i istinski dijalog. Ovo zajedničko istraživanje ne udaljuje nas od istine, nego naprotiv, preko izmjene darova, uvodi nas, pod vodstvom Duha, u svu istinu (usp. Iv 16,13)«. *Zajednička izjava pape Franje i ekumenskog patrijarha Bartolomeja I.*, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/may/documents/papa-francesco_20140525_terra-santa-dichiarazione-congiunta.html (13. XII. 2014.)

¹³ U broju 8 u prvoj *Zajedničkoj izjavi* o toj tematici stoji sljedeći tekst: »Iz ovoga svetog grada Jeruzalema, želimo izraziti svoju zajedničku i duboku brigu za situaciju kršćana na Bliskom istoku i za njihovo pravo da ostanu građani s punim pravima. U povjerenju upućujemo svoju molitvu Bogu svemogućemu i milosrdnomu za mir u Svetoj Zemlji i na čitavom Bliskom istoku. Posebno molimo za Crkve u Egiptu, Siriji i Iraku, koje mnogo trpe zbog nedavnih događaja. Ohrabrujemo sve strane, neovisno o njihovim religioznim uvjerenjima, da nastave raditi za pomirenje i za pravedno priznavanje ljudskih prava. Duboko smo uvjereni da nije oružje, nego dijalog, oprostjenje i pomirenje jedini instrumenti koji mogu donijeti mir.« *Zajednička izjava pape Franje i ekumenskog patrijarha Bartolomeja I.*, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/may/documents/papa-francesco_20140525_terra-santa-dichiarazione-congiunta.html (13.XII.2014.)

kraju te izjave, spomenuli poteškoća na koje kršćani nailaze, posebice na Bliskom istoku, u Egiptu, Siriji i Iraku, ovdje Papa i Patrijarh tu temu stavljaju u samo središte svoje poruke i tomu problemu i pozivu na njegovo rješavanje posvećen je i središnji dio same *Izjave*. Svjesni da je i previše onih koji su odgovorni, a šute ili ne poduzimaju ništa kako bi se zaustavili sukobi i progoni, dvojica crkvenih poglavara još jednom zajedno dižu svoj glas kako bi posvijestili odgovornima da se trenutno stanje ne može tolerirati, a pogotovo ne podržavati ili okretati glavu i dopuštati da se slabiji ugnjetavaju, proganjaju i ubijaju.

Papa i carigradski Patrijarh s jedne strane priznaju sve napore koji su dosad učinjeni u pružanju pomoći regijama o kojima govore, ali s druge strane istovremeno pozivaju sve koji snose odgovornost za sudbinu narodâ da pojačaju svoju predanost zajednicama koje trpe, kao i da im omoguće, a osobito kršćanima, da ostanu u svojim domovinama. Nadalje, ni Papa ni Patrijarh ne mogu se pomiriti s činjenicom da će Bliski istok ostati bez kršćana jer su progonjeni i protjerani iz svojih domova, a koji na tim prostorima žive i svjedoče svoju vjeru u Krista već dvije tisuće godina. Čini se da je i sama vrijednost ljudskoga života izgubljena, da ljudska osoba više ne vrijedi ništa i da ju se može žrtvovati za druge interese. Ono što žalosti papu Franju i carigradskoga patrijarha Bartolomeja I. jest činjenica da se prema svemu ovom mnogi odnose sasvim nezainteresirano. Možemo reći kako se Papa i Patrijarh ne obraćaju samo upraviteljima naroda i onima koji imaju mogućnost spriječiti sukobe, nego i svim ljudima jer je čovjek danas, pogotovo čovjek na Zapadu, koji uživa u ekonomskom i materijalnom blagostanju, previše zaokupljen svojim problemima i životom, tako da za druge, tj. one u dalekim zemljama, mnogo i ne mari.

Međutim, ni ova žrtva, smatraju crkveni poglavari, nije uzaludna. Naime, podsjećajući na riječi sv. Pavla iz *Prve poslanice Korinćanima* gdje Pavao piše: »Ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; ako li se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi« (1 Kor 12,26), može se reći kako postoji ekumenizam trpljenja: »To je zakon kršćanskoga života i u tom smislu možemo kazati da postoji i ekumenizam trpljenja. Kao što je krv mučenika bila sjemenjem jakosti i plodnosti Crkve, tako i zajedničko svakodnevno trpljenje može postati učinkovito sredstvo jedinstva« (*Zajednička izjava pape Franje i ekumenskoag patrijarha Bartolomeja I.*, 28.-30. studenoga 2014.). Ovaj ekumenizam trpljenja jest usko povezan i s ekumenizmom mučenika, a o kojemu je vać i papa Ivan Pavao II. govorio. Naime, u enciklici *Ut unun sint* papa Ivan Pavao II. jasno piše: »Hrabro svjedočenje mnogih mučenika našega stoljeća, a pripadaju također drugim Crkvama ili crkvenim zajednicama koje nisu u punom zajedništvu s Katoličkom crkvom, rađa novom snagom na koncilski poziv i podsjeća nas na obvezu prihvaćanja i primjene u životu njegovih poticaja. Ova naša braća i sestre, ujedinjeni u velikodušnom polaganju svojega života za Kraljevstvo Božje, dokaz

su i više nego značajan da svaki element podjela može biti nadvladan u potpunom darivanju samoga sebe radi evanđelja« (*UUS*, br. 1)¹⁴.

Unatoč plodnoj žrtvi kršćana, koji diljem svijeta trpe progonstva i ubijanja zbog svoje vjere, i papa Franjo i carigradski patrijarh Bartolomej I. ističu kako je potrebno učiniti sve što je u našoj moći da se to strašno stanje zaustavi. Od međunarodne zajednice jasno traže da mora i prikladno odgovoriti kako bi se sukobi zaustavili i ubijanja nevinih prekinula te kako bi se povratio mir u ta područja svijeta. Crkveni poglavari, nažalost, ne pojašnjavaju detaljnije što misle pod riječima *prikladan odgovor*, pa bismo ovdje mogli o tomu samo nagađati.

Nadalje, crkveni poglavari otvaraju novu temu u *Zajedničkoj izjavi*, a ona glasi: dijalog s islamom, utemeljen na međusobnom poštivanju i prijateljstvu¹⁵. Dvojica su poglavara svjesni kako tek ukoliko je ovaj dijalog nadahnut zajedničkim vrijednotama i bratskim osjećajima, može dovesti do toga da zajedno rade na jačanju

¹⁴ Teolog Nikola Bižaca o ekumenizmu mučenika piše: »Naime, ta vrsta ekumenizma ne samo da posvjećuje kršćanima, na jedinstven način, da je sve ono što ih međusobno veže puno dublje od onoga što ih dijeli, nego i produbljuje međukršćansko zajedništvo time što mučenik i njegovo svjedočenje postaju jednom novom, zajedničkom vrijednošću svih kršćanskih crkava. Stoga bi svi kršćani trebali u konačnici dijeliti mišljenje Johna Hinda, anglikanskoga biskupa Gibraltara, koji je na Drugoj sinodi biskupa o Europi (1999.), ustvrdivši bitnu kristocentričnost svakog kršćanskoga mučenika, rekao: 'Iščekujem onaj dan kada će svaka konfesija moći častiti mučenike drugih konfesija.' Premda ekumenski proces pokazuje znakove umora, nailazi na psihološke i tradicijom uvjetovane blokade te kod stanovitoga broja kršćana u svim kršćanskim crkvama i crkvenim zajednicama budi skepsu u konačni ishod, Papa je slavljenjem sjećanja zajedničkih mučeničkih korijena kršćanske vjere htio zapravo pokazati nove mogućnosti ekumenskoga dijaloga. Zbog toga valja očekivati da će ekumenski proces, shvaćen u sveobuhvatnom smislu kao teološko, iskustveno i institucionalno zbližavanje kršćanskih zajednica različitoga konfesionalnog identiteta, kročiti više nego dosad putem koji su utrli patnje tisuća novovjekovnih mučenika. Njihova zajednička, krvlju posvjedočena vjera, jamči više od ičega drugog da međukršćansko zbližavanje pa i neka vrst institucionalnoga jedinstva ne mora biti i ostati samo pusta želja ostvariva tek u eshatonu.« N. BIŽACA, Ekumenizam mučenika, u: *Crkva u svijetu* 35(2000.)3, str. 245.-246.

¹⁵ U prvoj *Zajedničkoj izjavi* islam nije tematiziran zasebno, nego u zajedništvu s drugim religijama. U broju 7 kaže se: »Zbog ovoga, pozivamo sve kršćane da promoviraju autentičan dijalog sa židovstvom, islamom i drugim religioznim tradicijama. Indiferentnosti i međusobno ignoriranje mogu samo dovesti do nepovjerenja i, nažalost, do sukoba«. *Zajednička izjava pape Franje i ekumenskoga patrijarha Bartolomeja I.*, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/may/documents/papa-francesco_20140525_terra-santa-dichiarazione-congiunta.html (13. XII. 2014.) U *Zajedničkoj izjavi pape Pavla VI. i patrijarha Atenagore*, druge religije se uopće ne spominju. Nadalje, u *Zajedničkoj izjavi pape Ivana Pavla II. i patrijarha Bartolomeja I.*, u br. 10 spominje se izričito samo islam te se kaže da treba graditi istinski dijalog s islamom jer u suprotnom mogu nastati samo nepovjerenje i mržnja. Usp. AAS 96(2004)11, str. 739. Papa Benedikt XVI. i patrijarh Bartolomej I., u svojoj su *Izjavi* pozvali na autentičan međureligijski dijalog kako bi se pobijedio bilo koji oblik nasilja i diskriminacije. Usp. AAS 98(2006.)12, str. 924.

pravde i širenju mira, poštivanju ljudskoga dostojanstva i prava svakog čovjeka, a osobito u onim područjima gdje su stoljećima kršćani i muslimani živjeli u mirnom i složnom suživotu, a sada se nalaze u patnji i pogođeni su strahotama rata. U *Zajedničkoj izjavi* spominju se patnje i kršćana, ali i muslimana, pokazujući tako da strahote rata ujedinjuju ljude u patnji, bez obzira na to kojoj vjeri pripadali, te se kršćanski poglavari zauzimaju i za one koji nisu pripadnici Crkava ili religije kojoj oni sami pripadaju. Uvjereni smo, nadalje, kako je ovo vrlo važan poziv islamskom svijetu, a koji nije potpao pod utjecaj islamskoga fundamentalizma i terorizma, da podigne svoj glas u obranu vjerskih sloboda, a koje su i prema islamskom učenju svima zajamčene, te da dignu svoj glas protiv nepravednoga ubijanja i proganjanja kršćana te da se jasnije zauzmu za postizanje mira na ratom pogođenim područjima.

Osim toga, papa Franjo i carigradski ekumenski patrijarh Bartolomej I. upućuju svoj poziv i ostalim vjerskim poglavarima kako bi i oni sami bili poticaj na jedan iskreniji i zauzetiji međureligijski dijalog te sve pozivaju na pojačano ulaganje napora, kako bi se u svim krajevima svijeta izgradila kultura mira i solidarnosti. Religije imaju odlučujuću ulogu u izgradnji i očuvanju mira među narodima i ovom *Zajedničkom izjavom* aktualni Papa i carigradski Patrijarh toga su duboko svjesni. Žele potaknuti i druge da uvijek imaju na umu da religija nije mjesto sukoba i međusobne netrpeljivosti, nego mjesto gdje se čovjek između ostaloga uči miru i solidarnosti prema svim ljudima svijeta.

Na koncu poruke crkveni se poglavari spominju i svih ljudi koji proživljavaju nevolje rata po čitavom svijetu, a na poseban način ističu i mole za mir u Ukrajini, zemlji drevne kršćanske tradicije. Pozivaju sve sukobljene strane da aktivno i zauzeto traže putove dijaloga i poštivanja međunarodnih zakona kako bi se napokon završio tragičan sukob te se na taj način omogućilo svim Ukrajincima da žive u međusobnoj slozi. U prvoj su *Zajedničkoj izjavi* dvojica poglavara istaknuli da »nije oružje, nego dijalog, oprostjenje i pomirenje jedini instrumenti koji mogu donijeti mir« (*Zajednička izjava pape Franje i ekumenskoga patrijarha Bartolomeja I.*, br. 8). To je put kojim bi se trebalo krenuti ako se želi dovršiti bilo kriza u Ukrajini, bilo krize diljem svijeta u kojima najviše stradavaju nevini.

Kraj poruke posvećen je kratkom obraćanju vjernicima Crkava diljem svijeta koje ova dvojica poglavara predstavljaju. Pozivaju ih da budu neumorni svjedoci ljubavi Božje te se *Zajednička izjava* zaključuje molitvom svemogućemu Bogu da on udijeli dar mira, ljubavi i zajedništva cijeloj ljudskoj obitelji.

UMJESTO ZAKLJUČKA – ZNAČENJE ZAJEDNIČKE IZJAVE

Druga *Zajednička izjava* pape Franje i carigradskoga ekumenskog patrijarha Bartolomeja I. sigurno predstavlja još jedan korak u međusobnom približavanju razjedinjenih katolika i pravoslavaca. Istina je da se u ovoj novoj *Zajedničkoj izjavi*, kao doduše i u prvoj iz svibnja 2014. god., ne rješavaju teška teološka pitanja koja opterećuju odnose dviju Crkava. Uostalom, u tom pravcu nema ni jedne naznake, osim njihova podržavanja i osiguravanja podrške Mješovitoj teološkoj komisiji koja na tim pitanjima radi. Ipak, u posljednoj se *Zajedničkoj izjavi* može pronaći opet snažna volja crkvenih poglavara da se Crkve jednom konačno ujedine.

Osim toga, ova poruka želi pokazati kako su kršćani već ujedinjeni kada je riječ o pozivu na zaustavljanje rata, na pomirenje među narodima te na zastavljanju progona kršćana diljem svijeta. Kršćanski mučenici, koji diljem svijeta polažu svoje živote samo zato što ispovijedaju vjeru u Krista, već nas s jedne strane ujedinjuju te su, s druge strane, snažan poticaj Crkvama da prevladaju svoje dosadašnje podjele te da postignu odlučujuće korake koji će ih dovesti do pomirenja i vidljivoga ujedinjenja.

Važnost je ove *Zajedničke izjave* i u tomu što pokazuje da svijet ne smije zatvarati oči pred strahotama koje drugi proživljavaju. Ovdje se ne ukazuje samo na političare i moćnike ovoga svijeta, nego se uključuje sve ljude, svakog pojedinca i ljude koji bi više i zauzetije trebali dizati svoj glas kako bi potaknuli odgovorne vođe da poduzmu korake koji će dovesti do prekida sukoba, povratka prognanih na njihova ognjišta i kako bi svima osigurali život dostojan čovjeka. Svi su ljudi pozvani biti oni koji će se zauzimati za mir i blagostanje svih ljudi, a ne bi se smjelo događati da se pojedinci zauzimaju samo za sebe i za svoje osobne interese, dok drugi čovjek trpi strahote rata, progonstva i mučenja.

Ukoliko kršćane, ali i one koji nisu kršćani, potakne da se probude i da podignu svoj glas u obranu obespravljenih, progonjenih i ubijanih diljem svijeta, ova će poruka postići svoj cilj. Ovo je još jedan snažan apel koji dolazi od pape Franje, a sada ujedinjen i s carigradskim patrijarhom Bartolomejom I., koji poziva na zauzimanje za dobro drugog čovjeka, onoga koji pati i koji je progonjen.

Na koncu, ova *Zajednička izjava* još je jedan znak i korak da su Crkve na dobrom putu da se konačno pomire, prevladaju nesuglasice, izglade teološka neslaganja i vidljivo ujedine.

**ECUMENICAL BLESSING AND
COMMON DECLARATION OF POPE FRANCIS AND
THE ECUMENICAL PATRIARCH BARTHOLOMEW I
TRANSLATION AND SHORT THEOLOGICAL INTERPRETATION**

Ivan Macut*

Summary

In this paper we want to, on the one hand, translate the Common Declaration of the Holy Father Francis and Ecumenical Patriarch Bartholomew I, signed 30 November 2014, and, on the other, to provide a brief theological interpretation. In the first chapter we have translated document in the Croatian language. In the second chapter we have interpreted every part of this Common Declaration and we attempted to show where the similarity with their previous Common Declaration and where different accents. In the conclusion of the paper we have tried to see what is the importance of this new Common Declaration. Pope and Patriarch require that the Church of the East and West together performances in the fight against wars in the World, the persecution of Christians and all other people and call the responsible institutions and all people to do what belongs to them.

Keywords: Pope Francis, Ecumenical Patriarch Bartholomew I, Ecumenical blessing, Common Declarations, Orthodox, Catholics

* Dr. sc. Ivan Macut, Croatian Catholic Mission, Feldstr. 4, 13355 Berlin, Germany, hkmberlin@gmail.com